

Yritysten vientinäkyvät Etelä-Savossa

Kyselyn taustat

Etelä-Savon ELY-keskus teki kyselytutkimuksen eteläsavolaisten yritysten vientiin liittyen kesällä 2024. Kysely oli jatkoa vuonna 2017 tehdylle vastaavalle kyselylle. Kysely toteutettiin yhteistyössä Mikkelin kehitysyritys Miksei Oy:n, Etelä-Savon Yrittäjien ja Etelä-Savon kauppakamarin kanssa. Yhteistyökumppanit jakoivat kyselyä omille jäsenilleen ja asiakkailleen. Kaikkiaan kyselyn jakelijoiden vastaanottajalistoilta oli noin tuhat nimeä, mutta vastaanottajalistoilta oli päällekkäisyyttä, joten todellinen levikki on todennäköisesti merkittävästi pienempi. Kyselyssä mainittiin, että kysely voi tulla useampaan kertaan eri tahoilta ja vastausta toivottiin vain kerran.

Vastauksia kyselyyn saatiin 60 kpl, mikä vastaa suurin piirtein samaa määrää kuin vuonna 2017 tehdystä kyselystä, jolloin vastauksia saatiin 67. Jatkossa kyselyä on tavoitteena uusina vuosittain, jolloin saamme seurantadataa yritysten viennin tilasta Etelä-Savossa. Kysely sisälsi kysymykset yrityksen taustatietoihin, vientiin, kansainvälistymiseen, kansainvälisiin osajiin, palvelutarpeisiin ja osaamiseen liittyen. Kaikki päätelmät tässä osuudessa perustuvat kyselyn tuloksiin eivätkä välttämättä ole yleistettävissä koskemaan kaikkia maakunnan yrityksiä.

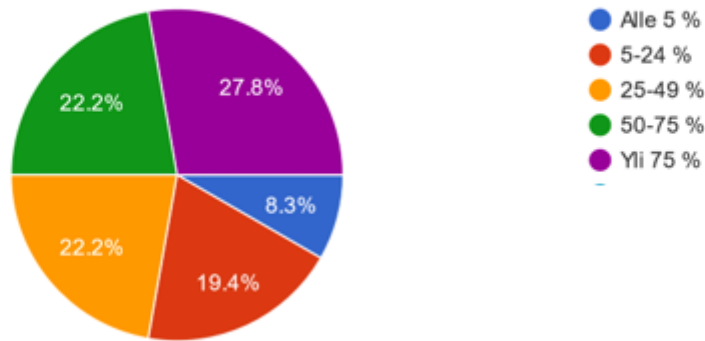
Viennin tilannekuva

Kysely osoitti, että suurin osa vastanneista yrityksistä (60 %) harjoittaa vientitoimintaa vuonna 2024. Heistä suurimmalla osalla vientikokemusta on yli 10 vuoden ajalta. Sen sijaan uusia, alle 5 vuotta vientiä harjoittaneita yrityksiä oli vastaajista vain alle 14 %. Vertailun vuoksi, vuonna 2017 tehdystä kyselystä alle 5 vuotta vientiä harjoittaneiden yritysten osuus kaikista yrityksistä oli yli 35 %.

Vastanneiden yritysten toimialoissa korostuivat teknologiateollisuus (32 %), metalliteollisuus (15 %) ja rakentaminen (12 %). Teknologiateollisuuden yrityksistä suurin osa, lähes 80 % vastaajista oli vientiyrityksiä, metalliteollisuuden yrityksistä vastaavasti 78 % ja rakentamisessa 43 %. Kyselyyn vastanneista yrityksistä 28 % ilmoitti edustavansa palvelualoja. Yleisintä vienti oli teollisuusyrityksissä. Lisäksi tavaraviennin osuus korostui, kun puolet kaikista vastanneista yrityksistä ilmoitti harjoittavansa sitä. Myös projektiviennin ja palveluviennin osuus on merkittävä (n. 30 % kumpikin).

Vientiyrityksissä puolet ilmoitti ulkomaankaupan osuuden olevan liikevaihdosta 50 % tai enemmän. Erittäin ulkomaankauppavetoisia yrityksiä, joiden liikevaihdosta yli kolme neljäsosaa koostuu viennistä, on jopa 28 % kaikista vastanneista vientiyrityksistä.

Mikä on ulkomaankaupan osuus yrityksen liikevaihdosta?

Kyselyssä yrityksiä pyydettiin listaamaan oman arvionsa mukaan yritykselle tärkeimmät vientimaat. Euromääräistä viennin volyymiä ei kysytty. Merkittävimmät vientimarkkinat kyselyyn vastanneiden yritysten keskuudessa ovat Ruotsi, ja jaetulla toisella sijalla Saksa ja USA. Tulokset ovat linjassa muun maan kanssa, sillä kolme yllä mainittua maata ovat vuonna 2024 euromääräisesti suurimmat Suomen vientimaat (Lähde: Tulli).

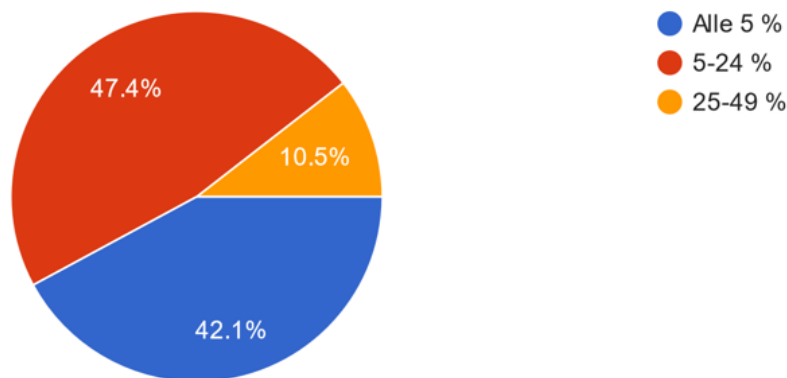
Vuonna 2017 tehdyn kyselyn valossa eteläsavolaisten yritysten tärkein ulkomaanmarkkina oli Venäjä ja kiinnostavimpina uusina markkinoina on mainittu Ruotsi, Saksa ja USA, jotka näkyvät tämän vuoden kyselyn tuloksissa merkittävimpiä vientialueina.

Kyselyyn vastasi myös yrityksiä, jotka eivät harjoita vientiä. Lähes puolet vientiä harjoittamattomista yrityksistä kuitenkin ilmoitti, että yritys on kiinnostunut viennin aloittamisesta. Merkittävimpiä syinä viennin harjoittamattomuudelle nousivat erityisesti seuraavat asiat: Kansainväliset markkinat eivät kiinnosta, kohdemaita ei tunneta, kansainvälisen liiketoimintaosaamisen ja verkostojen puute sekä huono lainsäädännön ja regulaatioiden tuntemus. Kyselyssä selvitettiin myös asioita, jotka saisivat yritykset aloittamaan viennin. Tärkeimmiksi tällaisiksi seikoiksi ilmenivät verkostojen syntyminen ja osaamisen lisääntyminen yrityksissä.

Venäjän vienti

EK julkaisi Itä-Suomi ohjelman keväällä 2024. Myös hallitus on käynnistänyt Pohjoisen ja itäisen Suomen ohjelman valmistelun. Ohjelmissa otetaan kantaa Venäjän viennin tyrehtymiseen ja aluevaikutuksiin Itä-Suomessa. Kyselyssä selvitimme Venäjän viennin merkitystä yrityksissä ja myös sitä, onko korvaavia markkinoita löytynyt. Niukasti yli puolet (52 %) tutkimukseen vastanneista vientiyrityksistä on vienyt hyödykkeitä Venäjälle ennen Ukrainan sodan alkua. Näistä yrityksistä 42 % ilmoitti kuitenkin, että viennin osuus liikevaihdosta on ollut silloinkin vain alle 5 %.

Mikä oli Venäjän viennin osuus yrityksen liikevaihdosta?

Vain 10 % vastanneista yrityksistä ilmoitti, että Venäjän viennin osuus liikevaihdosta on ollut yli neljäsosa. Yli puolet vastanneista yrityksistä on etsinyt ja löytänyt Venäjää korvaavia markkinoita vuoden 2022 jälkeen. Korvaavat markkinat ovat löytyneet pääosin olemassa olevista asiakkuuksista ja markkinoista kotimaassa ja kansainvälisesti.

Kyselyn tulosten valossa vastaajista on erotettavissa kaksi ryhmää: yritykset, jotka ovat toipuneet Venäjän viennin päättymisestä lähes täydellisesti ja yritykset, joilla on vaikeuksia saada liiketoimintaa takaisin aiemmalle tasolle. Kyselyn perusteella Etelä-Savossa on monta yritystä, joiden vienti on osittain tai kokonaan loppunut Ukrainan sodan takia, ja muutama Venäjälle vieneistä yrityksistä ilmoitti, ettei yritys ole toipunut Venäjän markkinoiden sulkeutumisesta. Nämä yritykset olivat sekä mikro- että pk-yrityksiä.

Kansainvälinen osaaminen

Otoksen yrityksistä viidesosassa työskentelee tällä hetkellä kansainvälisiä osaajia. Vientiyritysten keskuudessa osuus on suurempi, noin 30 %. Yllättäen, ulkomaalaistaustaiset työntekijät ovat huomattavasti yleisempiä alle 10 henkilön mikroyrityksissä kuin 10–249 henkilön pienissä ja keskisuurissa yrityksissä.

Yrityksiä pyydettiin myös arvioimaan omia edellytyksiään (asteikolla 0-5) palkata kansainvälisiä työntekijöitä. Yritykset arvioivat henkilökunnan kielitaidon korkealle tasolle, mutta osaamisen puutetta näkyi kansainvälisen rekrytointiprosessin tuntemuksessa ja kansainvälisissä verkostoissa. Lähes puolet vastanneista yrityksistä arvioi työyhteisön valmiudet vastaanottaa kansainvälisiä osaajia korkealle tasolle (4 tai 5), mutta yli neljäsosa yrityksistä arvioi sen olevan heikko tai melko heikko (0-2).

Avoimissa vastauksissa nousi esille suomalaisten työmarkkinoiden haastavuus ulkomaisia työntekijöitä kohtaan.

Päätelmät

Kokonaiskuvassa vienti on elintärkeää merkittävälle osalle Etelä-Savon alueen yrityksistä. Vastaajista suurin osa edusti vienti-intensiivisiä mikro -tai pk-yrityksiä, jotka toimivat teknologiateollisuuden tai metalliteollisuuden alalla ja joilla oli monien vuosien kokemus viennistä. Sen sijaan uusia vientiyrityksiä (yritykset, jotka ovat harjoittaneet vientiä alle 4 v.) kysely tavoitti heikosti tai niitä on maakunnassa vähän. Viennistä vastaa pääsääntöisesti toimitusjohtaja yksin tai yrityksessä on muutama vientiä tekevä asiantuntija. Tärkeimmät vientimaat eteläsavolaisille yrityksille ovat kyselyn mukaan Ruotsi, Saksa ja USA. Vielä vuonna 2017 tärkein vientimaa maakunnassamme oli Venäjä. Kiinnostavimmiksi uusiksi markkina-alueiksi vastaajat nimesivät Saksan, Tanskan ja Ranskan.

Venäjäns viennin päättymisestä on toivuttu Etelä-Savossa kohtuullisesti. Useat yritykset ovat löytäneet korvaavat markkinat olemassa olevista asiakkuuksista kansallisesti ja kansainvälisesti. Toisaalta kysely osoitti, että joukossa on yrityksiä, joilla vienti päättyi Venäjän viennin myötä kokonaan ja korvaavia markkinoita ei ole löytynyt tai viennin osuus on pienentynyt aiempaan tasoon verrattuna (ennen vuotta 2022).

Yhtenä tarkasteltavana teemana kyselyssä huomioitiin ulkomaalaiset osaajat. Tähän kyselyyn vastanneet yritykset arvioivat oman kyvykkyytensä palkata ulkomaisia osaajia melko korkealle. Kysely osoitti, että kansainvälisiä osaajia on töissä eniten mikroyrityksissä Etelä-Savossa.

Kansainvälistymisen ja viennin lisäämisen osalta yrityksissä on tarvetta kyselyn vastausten mukaan rahoitukselle, vertaistukiverkostoille ja toimialakohtaisille klustereille. Osaamisenkapeikkoja yrityksissä on vientiin liittyvän henkilöstön rekrytoinnissa, vientikohdemaan lainsäädännön tuntemisessa ja logistiikkakysymyksissä.

Teksti: Otso Salste ja Karoliina Tilaeus, Etelä-Savon ELY-Keskus